

שלחו להדפסה

גודל פונט

דעות |

בארץ

תקצוב החינוך: דרושה תוכנית, לא קומבינה כדי לתגבר את החינוך לכלל אזרחי ישראל, על המדינה לקבוע סל חינוך אחיד ראוי לכל תלמיד, שיגדיר מהו "חינוך חינוך" שמתחתיו אין מקצצים. ראש עיריית ראשון לציון יוצא נגד דרישת ראש עיריית ירושלים לקצץ בתקציבי 60 רשויות מאוזנות

דב צור

07:51, 13.11.15

זר שהיה מגיע למדינת ישראל היה בוודאי מתפעל מהשפע הבלתי נדלה של שירותי החינוך בערי ישראל הגדולות והמאוזנות כלכלית (הערים העצמאיות). ממש "הגענו למנוחה ולנחלה", "הכל מושלם". העודפים בערים הללו הם גדולים כל כך, שראוי להתחיל לפזר אותם למקומות אחרים.

נשמע הזוי? זה בדיוק מה שראש עיריית ירושלים ותומכיו דורשים שנחשוב. בשם "צדק חלוקתי", סיסמה הנוגעת לכל לב, הם מבקשים כעת לקצץ בתקציבי החינוך של שישים עיריות ורשויות מאוזנות - כמיליון תלמידי בית ספר - על מנת לתגבר את תקציבן של רשויות גירעוניות. דיפרנציאליות - לקחת מהחזקים ולתת לחלשים, תובע ראש עיריית ירושלים ומגלגל עיניים לשמים. כאילו לעובדות עצמן כבר אין שום משמעות. נשמע כל כך צודק, כל כך מפתה. הרי זה בדיוק מה שרובין הוד עשה: לקח מעשירים וחילק לעניים.

חבל שהעובדות קצת מפריעות לתאוריה של ברקת וחבריו: תקצוב החינוך בישראל הוא מזמן דיפרנציאלי, ורק בעשור וחצי האחרונים בוצעו שלוש פעימות להעמקת הדיפרנציאליות: ע"י ההפעלה של תוכניות כגון כיתות גן לגילאי 3-4, בתי הספר של החופש הגדול, תגבור מורה שני בכיתות, ועוד. הערים העצמאיות קיבלו תקציב חלקי לפעילויות אלו, לעומת מימון מלא או כמעט מלא בערים שתקציבן אינו מאוזן.

הוכחה נוספת לכך ניתנה באחרונה עם פרסום נתוני ההוצאה הכוללת לתלמיד בחינוך (משרד החינוך והעירייה). על פי הנתונים, תקציב החינוך פר תלמיד בבית שאן הוא 26,548 שקלים, בעכו 24,536 שקלים, בדימונה 22,700 שקלים ובירוחם 21,742 שקלים. לעומת זאת, ילד בחיפה מקבל 19,567 שקלים, בראשון לציון 17,756 שקלים, בפתח תקווה 16,859 שקלים וברמת גן 16,791 שקלים. יתרה מכך, בתי הספר הממלכתיים והממלכתי דתי בירושלים הם המתוקצבים ביותר בישראל ותקציבם עשוי להגיע ל-40 אלף שקלים ויותר פר תלמיד לשנה.

המשמעות היא שערי הפריפריה היהודיות מקבלות תקציב מלא או כמעט מלא ליום לימודים ארוך מגיל 3, שירותי הסעה, הקטנת הכיתות ל-20-25 תלמידים, שני מורים לכיתה, תגבור שעות והעשרה, מנהיגות טכנולוגית

בחטיבות ביניים ועוד ועוד. בנוסף, מקימים משרדי הממשלה וקרנות שונות מרכזי מדע, רובוטקה ואומנויות בישובים אלה. לעומת זאת, הכיתות בחינוך הממלכתי בערים העצמאיות הן הצפופות ביותר בארץ; פעילות ההעשרה, הפיתוח והבינוי מסובסדות על ידי העיריה וההורים; ותמיכת המדינה מצומצמת ביותר ביחס לערי הפריפריה.

לעומת זאת, בערים העצמאיות כיתה של 30-35 תלמידים נחשבת למרווחת, ובחלק ניכר מבתי הספר מגיעים לארבעים תלמידים בכיתה. על מורה מתגבר אין מה לחלום. בכיתות הגן יש 35 פעוטות על גגנת וסייעת אחת. תשעה מבין עשרת בתי הספר הצפופים ביותר בישראל נמצאים בערים העצמאיות במרכז הארץ: בתל אביב, פתח תקווה, נס ציונה, רחובות וחולון. זו גם הסיבה ש"מחאת הסייעת השניה" ו"מחאת הסרדינים" נולדו בערים העצמאיות ולא ביישובים קטנים או בחינוך הדתי.

בערים העצמאיות נדרשים הורים לשלם אלפי שקלים על מועדוניות וצהרונים, כדי שילדיהם לא יישלחו הביתה ב-12.30 בצהריים. החוגים ופעילויות ההעשרה הם בתשלום. מההורים ומהרשות המקומית נגבים תשלומים מינהלתיים שונים – אגרת שכפול וספרים, חומרי מלאכה וטכנולוגיה, תוספות פדגוגיות ועוד. סכומים אשר לא נגבים ברשויות חלשות.

כעת, אם ממשלת ישראל תבחר להתעלם מנתונים חדשים אלה, ותמשיך להחזיק בהצעה המקורית של האוצר וניר ברקת, הרי המשמעות המעשית של הקיצוץ המתוכנן הינה אחת משתיים: פגיעה ברמת שירותי החינוך ברוב ערי ישראל (עוד צפיפות, עוד שירותים בתשלומי הורים) או הכנסת היד לכיס של ההורים וייקור הארנונה ותשלומי ההורים בכ-15 עד 20 אחוזים. מכאן הדרך להפרטת החינוך קצרה מאד – ההורים שיש להם יוכלו לקנות בכסף שירותי חינוך מוגברים לילדיהם.

עובדה נוספת שהושמטה מהדיון הציבורי הינה, כי בערים העצמאיות קיימות שכונות מתקשות שגודלן עולה על גודלן של ערי הפריפריה. שכונת רמת אליהו גדולה יותר מהעיר ירוחם, ומצבם הסוציו-אקונומי של תושבי השכונה לא שונה מאלו של תושבי ירוחם. כך גם בג'סי כהן בחולון או בדורה בנתניה. האם התמיכה בעיר הממוקמת בפריפריה הגיאוגרפית בישראל צריכה לבוא על חשבון תושבים מוחלשים בקריות, בחדרה, נתניה, חולון, ובאר שבע? זה בדיוק מה שתומכי התוכנית מבקשים אך אינם מספרים לציבור. חיזוק הפריפריה החברתית והגיאוגרפית של ישראל הוא עיקרון ראוי ומוצדק. השלטון המקומי ופורום ה-15 עמדו במשך השנים בחזית המאבק לתגבור החינוך בפריפריה, ואף השביתו את הערים העצמאיות לטובת הגדלת תקציב הערים המוחלשות בחינוך, ברווחה ובמענקי איזון. נמשיך גם לפעול לצמצום הפערים בעתיד, אולם לא ניתן להסכים לקומבינות פופוליסטיות המבוססות על מצג שווא.

יש גם דרך אחרת. כדי לתגבר את החינוך לכלל אזרחי ישראל, על המדינה לקבוע סל חינוך אחיד ראוי לכל תלמיד, שיגדיר מהו "חינוך חינוך" שמתחתיו אין מקצצים. את סל היסוד הזה המדינה תתקצב במלואו, ללא התחמקויות והתפתלויות. בנוסף לסל, יש לקבוע תוכנית לאומית לתגבור, העשרה וחיזוק השכבות המוחלשות באשר הן, בגליל ובנגב וגם בשכונות המצוקה במרכז הארץ.

שנית, יש להגדיל את מענקי האיזון המועברים לעירויות מתקשות ולהעמידם על ערכם הריאלי לשנת 2002, ערב הקיצוץ חסר האחריות שביצעה הממשלה במענקי האיזון בשנת 2003. זהו הבור התקציבי ממנו הרשויות החלשות עדיין לא התאוששו, וסגירתו מחייבת השקעה שנתית נוספת של מיליארד שקלים לפחות.

ובעיקר, יש להיגמל מהרעיון לפיו צמצום הפערים מול הפריפריה הגיאוגרפית של ישראל כרוך בריסוק מעמד הביניים והפריפריה החברתית בערים העצמאיות. התוכנית הנוכחית תביא בוודאי כותרות ליוזמיה בעיתונים, אולם מי שישלם את המחיר יהיו כלל ילדי ישראל. את זאת אנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו.

הכותב הוא ראש עיריית ראשון לציון וסגן יו"ר מרכז השלטון המקומי.